

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ МУЗЕЈА У
ДОБОЈУ ЗА 2025. ГОДИНУ**

УВОД

Музеј у Добоју је у 2025. години настојао да одговори свим изазовима и реализује све планиране задатке.

Као матична установа (Музеј у Добоју својим дјеловањем покрива простор 12 општина у Републици Српској), Музеј је поред теренских истраживање и стручне помоћи различитим институцијама, удружењима и појединцима са подручја Добојске регије, вршио и презентацију културно-историјског и природног наслеђа на поменутом подручју.

Као установа комплексног типа је своју дјелатност на различите начине манифестовала кроз одјељења: археологије, историје, етнологије и нематеријалног културног наслеђа, умјетничког и природњачког одјељења.

Односи са публиком (петина посла која се обавља у музејима али често у јавности се само кроз овај сегмент мјери успјешност рада одређене музејске институције) и реализација активности у и изван музејске зграде, а кроз: изложбену и радионичку активност, те предавања на одређене стручне теме, резултирало је посјећеношћу музејских садржаја бројем око 9.000 посјета.

Истичемо и учешће кустоса на неколико домаћих и међународних стручних скупова у 2025. години, те способност свих кустоса у стварању пројектне документације и аплицирање на различите конкурсе за финансирање стручних музејских програма.

Такође истичемо све већу способност да вршимо и одређене конзерваторско-рестаураторске послове на музеалијама. Послови који су се углавном обављали (и даље ће се обављати) у другим специјализованим институцијама, али током 2025. настојали смо да развијамо и овај дио музејске стручне дјелатности. Вјерујемо да ћемо у наредних 5-7 година бити оспособљени да реализујемо озбиљне конзерваторско-рестаураторске радове на различитим типовима музеалија.

У свим сегментима нашег стручног дијеловања настојали смо да будемо „лична карта“ и одлични промотери нашег Града и овог дијела Републике Српске.

Финансијска средства која су нам била потребна за режијске, комуналне и трошкове текућег одржавање, те реализације различитих музејских садржаја су била дозначена за Музеј првенствено од стране града Добоја, затим од стране Министарства просвјете и културе, Министарства културе Србије и Министарства цивилних послова БиХ.

АРХЕОЛОШКО ОДЈЕЉЕЊЕ

Археолошко одјељење у току 2025. године реализовало је и следеће активности

– 1) Прикупљање археолошке грађе – путем аквизиције ЈУ Музеј у Добоју извршио је откуп оставе бронзаних предмета из Ритешића. Колекција укључује 23 предмета од бронзе из периода финалног бронзаног доба. Посебност збирке чине предмети посебног дизајна, уникатни типови, који као такви представљају раритет у колекцијама из период 9-8. вијека п.н.е. Након конзерваторско-рестаураторских радова предмети ће бити изложени у сталној археолошкој поставци. Такође, мања колекција праисторијских и средњовјековних предмета из Брестова и околине Прњавора уступљена је археолошком одјељењу на трајно чување и презентовање.

– 2) теренска истраживања: У сарадњи ЈУ Музеја у Добоју и Туристичке организације Града Добоја извршена су заштитна археолошка истраживања мале угаоне куле на Горњем граду Добојске тврђаве. Циљ археолошких истраживања је утврдити период изградње и употребе куле, те приступити изради елабората за конзерваторско-рестаураторске радове на објекту. Археолошка истраживања показала су више фаза изградње објекта од 14. до 18. вијека. Најстаријем хоризонту 14-15. вијека припадају дијелови зида који је евидентиран у источној половини куле. Ради о остацима средњовјековног објекта, али с обзиром на ограничену истраживачку површину нисмо били у могућности у потпуности дефинисати његове габарите и намјену. Ово је значајно откриће јер добијемо нови увид у изглед најстарије фазе изградње тврђаве. Крајем 15. вијека нова османска посада извршила је преправке у овом дијелу тврђаве, те изградила топовски бастيون, да би крајем 17. почетком 18. вијека, након напуштања аустријске војске, на истом мјесту изграђена кула стражара, чије остатке видимо и данас. Сви важнији историјски догађаји везани за Добој оставили су своје трагове у архитектури тврђаве. Откривен је бројан и разноврстан археолошки материјал, највећи дио припада остацима животињских костију који нам даје увид у прехранбене навике посада од средњег вијека до позног османског доба. Затим остаци керамичких посуда који су кориштени за припрему, конзумирање и складиштење хране. Неколико уломака средњовјековне луксузне сликане керамике из Угарске указује на импорт и повезаност са удаљеним крајевима. До сада је истражено око 20% укупне површине тврђаве и предстоје нам нове археолошке кампање које треба да прате и конзервацију и реконструкцију појединих објеката. Истраживања тврђаве су се поклопила са међународним даном музеја тако да је уприличена радионица за најмлађе на тврђави гдје су учествовали у археолошким ископавањима и имали прилику да се упознају са баштином свога града. Због грађевинских, те конзерваторско-рестаураторских радова овогодишња кампања археолошких истраживања манастира Папраћа одложена је за наредну годину.

Ова пауза у истраживањима искориштена је за конзервацију покретних металних предмета, као и ангажовање антрополога др Драгане Вулић на обради антрополошких остатака са

средњовјековне некрополе у Папраћи. Такође, теренске активности реализоване су и на пољу рекогносцирања, односно евидентирања нових и прегледу стања познатих археолошких локалитета на територији дјеловања ЈУ Музеја у Добоју. Током мјесеца априла извршен је преглед терена на подручју општине Вукосавље. Утврђено је стање постојећих локалитета попут епонимног праисторијског локалитета Пивница у Поточанима, као и открићу двије нове некрополе под стећцима. У мјесецу децембру на позив Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС извршена су пробна археолошка истраживања на локалитету Црквина у Шипову. Циљ је утврдити границе раније регистроване средњовјековне некрополе ради израде новог општинског регулационог плана.

– **3)** конзерваторско-рестаураторски радови: У току 2025. године у сарадњи са Земаљским музејом извршена је конзервација металних и керамчких предмета из колекције ЈУ Музеја у Добоју са локалитета Папраћа, Грабовица и Брестово.

– **4)** промоција и презентација баштине: У мјесецу децембру на позив ЈУ Музеја Републике Српске одржано је предавања под називом „Винча и њен свијет.“ Исти мјесец на позив Федералног министарства спорта и културе узео сам учешће у панел дискусији под називом „Улога културно-историјског наслеђа у изградњи идентитета и помирења с фокусом на археологију.“ До краја године објављено је пет научних радова из области археологије и заштите археолошког наслеђа. Археолог је био учесник већег броја емисија и прилога посвећених промоцији археолошке баштине.

– **5)** адаптације: У склопу пројектних активности реконструкције депоа финансираног од стране Министарства просвјете и културе РС и Министарства културе Србије обављено је адаптација простора археолошког депоа. Иста министарства финансијски су подржала пројекте археолошких истраживања и анализе материјала са локалитета Добојска тврђава и манастир Папраћа. Археолошка библиотека допуњена је са четрдесет нових публикација Археолошког института из Београда и Републичког завода за заштиту споменика Србије.

ИСТОРИЈСКО ОДЈЕЉЕЊЕ

Стручни музеолошки рад

Кустос историјског одељења је био на истраживању у Центру за истраживање рата, ратних злочина и несталих лица у Бања Луци. Тема истраживања је била, да се прегледа сва доступна документација везана за Одбрамбено-отаџбински рат на подручју тадашње општине, а садашњег града Добоја. Истраживали смо документацију која је везана за цивилне жртве Одбрамбено-отаџбинског рата, поименични попис страдалих војника, као и попис страдалих цивила у Добоју са подручја других општина. Такође смо прегледали документацију која је доступна и која се односи на гранатирање тадашње општине, а садашњег града Добоја са подручја општине Тешањ, Сивша и Јелах, као и са подручја

општине Грачаница. Циљ овога истраживања је да буде написан стручни рад о страдању цивила и гранатирању самог града Добоја, јер на основу доступне литературе, смо препознали да имамо јако мало стручних радова о Одбрамбено-отаџбинском рату који се односи Добој. Истраживање је рађено у периоду до краја јануара 2025. године. Круна овог споведеног истраживања је одбраћен мастер рад на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци, у септембру мјесецу на тему „ Добој у одбрамбено-отаџбинском рату Републике Српске 1992-1995 године“.

Кустос историјског одељења је на основу раније прикупљење архивске грађе и грађе која се налази у историјском одељењу Музеја у Добоју, написао два стручна рада. Један рад се односи на Свесрпски сабор у Добоју 1939. године. Овај рад се односи на Свесрпски сабор који је био у Добоју 1939. године, на овом сабору се окупила интелектуална српска елита и представни свих удружења са подручја Босне и Херцеговине. Најпознатији говорник је био историчар Владимир Ћоровић.. Овај рад је представљен у Требињу на научној конференцији, која је одржана у организацији „кнез Мирослав Хумски“, на тему „Историја и култура – између личности, догађаја и процеса.“ На овој научној конференцији су учествовале колеге из осталих Музеја са подручја Републике Српске, као и колеге из института и Филозофског факултета из Бањалуке и Источног Сарајева.

Други стручни рад је објављен у часопису Топола који издаје Спомен подручје Доња Градина. Рад се односи на споменике, спомен-обиљежја и спомен костурнице настале на подручју града Добоја за вријеме Савезне Федеративне Републике Југославије. Рад смо урадили на основу документације која се налази у историјском одељењу Музеја у Добоју, тј на основу документације првог реда о настанку споменика, спомен обиљежја и спомен костурница . На основу документације дало се закључити да су сви споменици подигнути за страдале партизане и цивиле.

Такође смо учествовали као један од говорника на промоцији књиге Гарда душа Републике Српске која је одржана на павловић Униоверзитету.

Изложбени рад

Поводом обиљежавања годишњице савезничке операције „Халијард“ и доласка бившег америчког сенатора Рода Благојевића, била је уприличена изложба на паноима, на којој је приказан историјат савезничке операције спасавања пилота „ Халијард“. Ова операција је извршена уз помоћ четника који су се налазили на Озрену, под командом Цвијетина Тодића.

Такође је настављено са прикупљањем изложбеног материјала и грађе за Спомен собу у Дервенти. Тренутно је завршена друга фаза рада, тј изложбени простор је спреман.

Педагошки рад

Кустос историјског одељења је заједно са осталим колегама учествовао у пријему и стручном вођењу екскурзија које су организовале средње и основне школе из Бања Луке, Прњавора, Зворника, Бијељине, као и школе са подручја града Добоја. Циљ ових екскурзија и стручног вођења кроз наш музеј је да им се на један једноставан и њима пријемчив начин покаже слика о животу и развоју цивилизација које су обитавале на нашем подручју. Дјеца, па и одрасли имају прилику да кроз свако одељење виде како су наши преци живјели, а посебо у новијој историји гдје ми имамо много докумената како се наш град развијао и растао. Поред дјеце из Републике Српске историјско одељење је учествовало у организацији пријема дјеце са Косова и Метохије. У сарадњи са школом „Свети Сава“ организован је пријем дјеце из Аранђеловца (Србија). Поред тога организовали смо низ радионица са дјецом нижих разреда основних школа „Свети Сава“ и „Вук Стефановић Караџић“, гдје су дјеца могла да сазнају много више о прошлости људи који су живјели на нашем подручју и о алатима које су користили у свакодневном животу.

ОДЈЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈЕ УМЈЕТНОСТИ

Током 2025. године посебан акценат је стављен на истраживачку и заштиту дјелатност као темељне активности за даљи развој Одјељења. У складу са раније дефинисаним приоритетима, све планиране активности у извјештајном периоду су реализоване.

У току 2025. године настављен је процес рјешавања питања складиштења, чувања и стручне обраде легата Драгутина Драга Хандановића. Након што је у претходном периоду у оквиру сталне поставке било обрађено и изложено тридесет седам (37) дјела, током извјештајне године запримљена су и преостала дјела из Легата, чиме је фонд употпуњен на укупно сто (100) умјетничких радова. Извршена је дјелимична стручна обрада преосталог материјала, која је обухватила фотографисање, дигитализацију, мјерења, као и процјену стања сваког појединачног дјела. Посебна пажња посвећена је заштити и дугорочном складиштењу, имајући у виду да Легат садржи велики број скулптура, керамоскулптура и примјењене керамике, односно изузетно осјетљиве и лако ломљиве предмете.

Поред рада на Легату, реализовани су бројни теренски одласци ради израде фотографске и текстуалне документације о споменицима и скулптурама Драгутина Драга Хандановића на различитим локацијама. Ове активности допринијеле су потпунијем сагледавању умјетничког опуса, као и бољем упознавању територије и културног наслеђа које Музеј у Добоју покрива.

У циљу унапређења заштите музеалија, Одјељење је у протеклом периоду обезбиједило и користило адекватну опрему и материјале за детаљнију обраду као и за основне конзерваторско-рестаураторске интервенције. Овај корак је, осим стручне обраде збирки, омогућио и реализацију већег броја креативних и едукативних радионица за различите узрасте. Радионице су биле усмјерене ка активирању локалне заједнице, дјеце, младих и одраслих, са циљем да Музеј буде препознат као простор учења, саморазвоја и квалитетног провођења слободног времена.

Поред наведеног, у току 2025. године ријешен је и дугогодишњи проблем умјетничких дјела која су у претходним деценијама запримљена у Музеј, а на којима су извођене неадекватне или застарјеле конзерваторско-рестаураторске интервенције. Извршена је анализа стања, документација оштећења и стручна процјена могућих поступака. Посебна пажња посвећена је питањима аутентичности, оправданости интервенција и савремених принципа заштите културног наслеђа.

Као резултат овог рада, формулисани су јасни закључци о праксама конзервације и рестаурације у музејским институцијама, те је припремљен стручни рад који се бави овим проблемом, препознатим као заједнички изазов свих музеја у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Извјештајни период је тиме заокружен знајачним доприносом стручној и научној расправи у области конзервације-рестаурације, музеологије и историје умјетности.

ОДЈЕЉЕЊЕ ЕТНОЛОГИЈЕ

Иако се Музеј у Добоју у 2025. години бавио идентификовањем, прикупљањем, стручном обрадом и чувањем материјалних облика културног наслеђа етнолошке провинције, акценат је у поменутом периоду стављен на идентификовање и презентовање елемената нематеријалног културног наслеђа. Музеј у Добоју је крајем 2024. године отворио дио сталне поставке у којој је представљено 10 елемената нематеријалног културног наслеђа (у даљем тексту НКН) овог дијела Републике Српске. Планирано је да ово будем само почетак процеса озбиљније заштите и промоције овог дијела наслеђа, кроз презентацију у оквиру поставке, теренска истраживања и документовање елемената НКН, те изразиту радионичку активност. На поменутих стварима се у 2025. години знатно и радило, и биће у фокусу Музеја у Добоју и у наредном периоду. Овакав концепт промоције и заштите је тренутно јединствен у БиХ. У извјесној форми овај концепт је представљен и у Дервенти и у Теслићу, и настојаћемо да у будућем периоду још више видљивијим учинимо ове осјетљиве дијелове нашег наслеђа на простору цјелокупне добојске регије, јер су знатно мање отпорији од материјалних облика наслеђа, те често захтјевају и ургентну реакцију на заштити.

Кроз теренска истраживања су регистрована и стручно обрађена три нова елемента која су представљена и у дијелу сталне поставке: Озренски вез, Паљење лила на Петровдан и Овновијада на Вучијој планини (на годишњем нивоу Музеј у просјеку посјети око 8.500 посјетилаца, те се сваки од њих упозна и са овим врло осјетљивим дијелом нашег наслеђа). У фази стручне обраде је још неколико елемената, тако да би крајем 2026. године у оквиру поставке, а коју би пратила и нова публикација, било представљено умјесто досадашњих 10, укупно 20 елемената НКН добојске регије. Изузетну сарадњу имамо и са основним и средњим школама, гдје смо ученицима настојали пренијети потребу неопходности чувања нашег наслеђа, нарочито угроженог као што је НКН.

Извршен је и репринт публикације „Нематеријално културно наслеђе Добојске регије“ у којој је представљено 10 елемената НКН, и публикација је пратећи дио истоимене поставке. Због заинтересованости публике прво издање је у потпуности подијељено па је Музеј остао без иједног примјерка.

У 2025. години почели смо и са радионичком активношћу везану за НКН (Ово је само почетак једне обимније активности у организацији радионица везаних за различите елементе НКН које ћемо организовати у 2026. и у наредним годинама. Циљ нам је да ово постане подразумијевани дио наших годишњих активности, јер смо мишљења да се на овај начин отвара могућност за анимирање шире јавности и пријемчивост усвајања и даље преношење знања везаних за одређене елементе НКН) .

Организовали смо:

- Радионицу плетења приглавака, на којој су полазници научили технику плетења на традиционалан начин са 5 игала. Број учесника у радионици је био 30.
- Грнчарску радионицу, гдје је, распоређено по групама (организовано и за ученике и за одрасле), учешће узело око 40 полазника, и гдје су се усвојила основна знања на ручном, ножном и електричном грнчарском колу, заната који датира још из праисторије. Термичка обрада свих радова биће извршена кроз перформанс паљења на отвореној ватри, управо као што је вршено у праисторијском времену.
- Радионица калиграфије, покушали смо, а надамо се успјешно, да на пријемчив начин кроз красопис истакнемо значај чувања и коришћење ћирилице у свакодневној употреби, најстаријег елемента НКН у БиХ. Око 30 полазника је учествовало у радионици.

Видљивост одржавања радионица је била и кроз информисање јавности путем друштвених мрежа. Поред поменутих радило се и на организацији нових радионица, које би требало да буду реализоване у 2026. години.

Наше активности на промоцији и очувању НКН на подручју које Музеј као матична установа својом стручном дјелатношћу покрива ће бити интензивирани у 2026. години. Такође напомињемо да смо се укључили у обиљежавање Свјетског дана НКН, те смо и одржавање радионица и презентацијских активности оквирно прилагодили овом датуму,

17.октобар. У 2026. години та видљивост нашег учешћа у обиљежавању Дана НКН ће бити много видљивија и код нас али и на Унесковим страницама за промоцију.

Заједно са Музејом РС смо радили на изради интернет презентације НКН Републике Српске.

Као представник Републике Српске, директор Музеја и музејски савјетник етнолог, узео је учешће на Унесковој радионици **“Fostering Living Heritage Safeguarding in the Western Balkans”**, одржаној у Бугарској (Софија и Перник) 2-5. септембра, гдје је поред усвојених нових сазнања, радионица искоришћена и за промовисање НКН РС и БиХ, и с поносом изузетне улоге Музеја у Добоју у заштити и презентацији овог дијела нашег наслеђа.

ПРИРОДЊАЧКО ОДЈЕЉЕЊЕ

Током 2025. године Природњачко одјељење је реализовало све планиране активности. Спроведена су теренска истраживања, радионичке активности са ученицима, допуна збирки, одрађена је ревизија музејске грађе, те гостовање са изложбом „Свијет гљива“ у другим музејима. Поред тога кустоси биолози су учествовали на научно-истраживачком кампу на ријечи Криваји и V Симпозијуму биолога и еколога Републике Српске.

Теренска истраживања су веома важна за рад Природњачког одјељења. На овај начин се прикупља материјал за Природњачке збирке, али се долази и до битних података о диверзитету и дистрибуцији појединих таксона на музејском подручју. У априлу мјесецу у сарадњи са проф. др Гораном Шукалом зоологом са Универзитета у Бањој Луци одрађена су истраживања крестастог македонског мрмољка (*Triturus macedonicus*) са локалитета Горанско језеро. Том приликом је ухваћено 32 јединке ове врсте, на којима су извршена морфометријска мјерења, која служе за континуирано праћење ове популације. Кустос биолог из нашег музеја учествовао је на научно-истраживачком кампу на ријечи Криваји, гдје је кроз петодневно истраживање извршена процјена стања биодиверзитета.

У децембру 2024. године у нашем музеју отворена је тематска изложба под називом „Свијет гљива“, којом је представљено 70 врста гљива са нашег подручја. Циљ ове изложбе је да заинтересујемо људе са сакупљање гљива, превасходно млађих нараштаја. Због тога смо у првој половини 2025. године организовали радионице на ову тему са ученицима V разреда. Током радионице ученици су кроз креативан и забаван начин научили како да разликују јестиве врсте гљива од њихових отровних „двојница“.

Природњачко одјељење континуирано ради на обогаћивању збирки. Током 2025. године прикупљено је 7 врста птица (црвендаћ x2, плава сјеница x2, креја, сива врана, фазан) и куна

бјелица (*Martes foina*). Материјал је уступљен на препарирање. По повратку у музеј материјал ће бити уврштен у сталну поставку Природњачког одјељења.

По Закону о музејској дјелатности бр. 112/21, по члану 9. став 15, члану 23. став 1 и члану 24. став 2, извршена је редовна ревизија музејске грађе која се ради на сваких 10 година.

Тематска изложба „Свијет гљива“ која је отворена у децембру 2024. године била је доступна посјетиоцима нашег музеја до маја 2025. године. Изложба је била јако добро посјећена и медијски испраћена, тако да смо добили понуде од музеја из Републике Српске да гостујемо са овом изложбом код њих. Изложба је до сада гостовала у Музеју Семберије у Бијељини, Музеју Брчко дистрикта у Брчком и Народној библиотеци „Бранко Радичевић“ у Дервенти. За следећу годину договорено је гостовање у Музеју Козаре из Приједора. Реализацијом гостујућих изложби на најбољи начин промовишемо нашу установу и Град широм Републике Српске. На овај начин продубљујемо сарадњу са другим музејима и културним установама у Републици Српској.

Од 13.-15. новембра 2025. године одржан је V Симпозијум биолога и еколога Републике Српске, на којем је учешће узео и наш музеј. На симпозијуму је наш кустос у сарадњи са проф. др Гораном Шукалом са ПМФ-а из Бања Луке, кроз пано презентацију представио резултате истраживања на врсти крестастог македонског мрмољка (*Triturus macedonicus*) са локалитета Горанско језеро.

ЈУ МУЗЕЈ У ДОБОЈУ

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ НА ДАН 31.12.2025.ГОДИНЕ

❖ ПРИХОДИ:

У 2025.години Музеј се финансирао из сљедећих извора:

- ❖ *Министарство просвјете и културе РС:*
 - Бруто плате, превоз на посао и нето накнаде-помоћи радницима ---256.309 КМ
 - Матичне активности за 2024.год.(средства су уплаћена у 2025.години)--- 7.050 КМ
- ❖ *Министарство просвјете и културе РС – Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа:*
 - Два археолошка пројекта ---6.600 КМ
- ❖ *Министарство цивилних послова БиХ*
 - за пројекат---10.000 КМ
- ❖ *Буџет града Добој :*
 - Материјални трошкови и набавка опреме ---105.550 КМ

❖ **Укупни приходи : 385.509 КМ**

❖ РАСХОДИ :

У 2025.години расходи ЈУ Музеј у Добоју су сљедећи:

- ❖ *Министарство просвјете и културе РС:*
 - Расходи за лична примања запослених* (Бруто плате, превоз на посао, матичне активности, нето накнаде ---263.359 КМ,

❖ *Буџет града Добој и средства из других извора финансирања:*

-Укупни расходи ---87.295 КМ, а односе се на :

- a) Расходи за лична примања-1.133 КМ,
- b) Расходи по основу утrophа енергије, комуналних и комуникационих услуга-8.522 КМ,
- c) Расходи за режијски материјал-6.359 КМ,
- d) Расходи за текуће одржавање-4.204 КМ,
- e) Расходи по основу путовања и смјештаја-6.587 КМ,
- f) Расходи за стручне услуге-12.274 КМ,
- g) Остали неклассификовани расходи-27.126 КМ
- h) Издаци за набавку опреме-21.090 КМ

Укупни расходи: 350.654 КМ